

ธรรมานุญ

สุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ

พุทธศักราช ๒๕๖๐

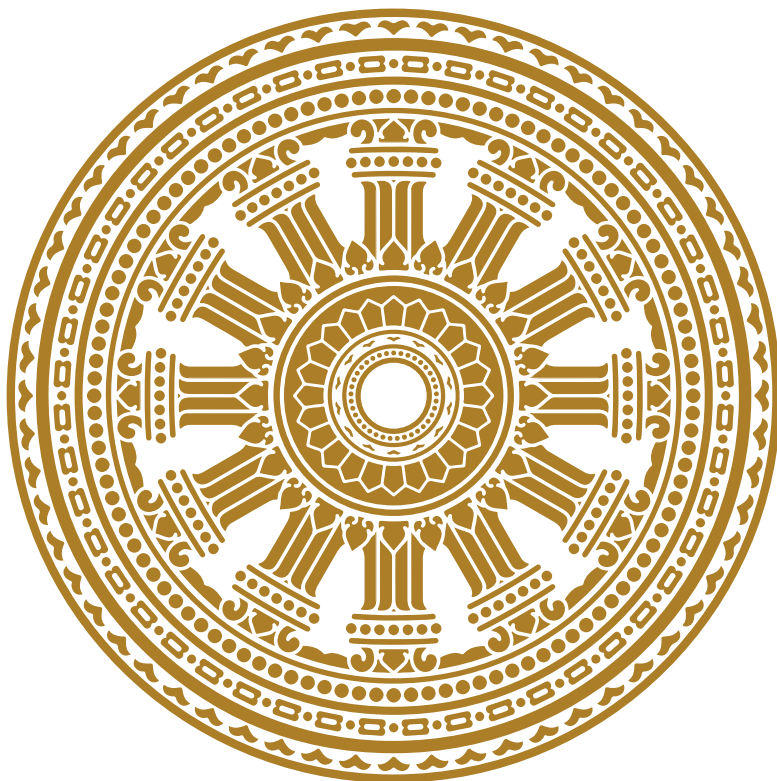

ธรรมานุญ

สุภาพภาพพระสงฆ์แห่งชาติ

พุทธศักราช ๒๕๖๐

ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ

พุทธศักราช ๒๕๖๐

ที่ปรึกษา

พระพรหมวชิรญาณ (ปสฤทธ์ เขมังกโร)
พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)
นพ.พลเดช ปิ่นประทีป
นพ.ณรงค์ศักดิ์ อังคะสุวพลา

บรรณาธิการ

พระราชวรมนี (พล อากาศโร)
พระมงคลวชิรากร (สมบัติ ญาณวโร)
พระมงคลธรรมวิธาน (สำเร็จ ภูริจิตฺโต)
ผศ.ดร.ทพ.วีระศักดิ์ พุทธาศรี

เขียน/เรียบเรียง

พระครูพิพิธสุตาทร (บุญช่วย สิรินุโร)
พระมหาประยูร โชติวโร
นายวิสุทธิ บุญญะโสภิต
ดร.ทิพิชา โปษยานนท์
ดร.พินิจ ลาภานานนท์
น.ส.นงลักษณ์ ยอดมงคล
ดร.ปฏิธรรม สำเนียง
นายณรงค์ กฤติขจรกรกุล

เลขมาตรฐานสากล

978-616-7697-78-9

พิมพ์ครั้งที่ ๑

เดือนธันวาคม พ.ศ.๒๕๖๐ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่

บริษัท โอ.เอส. พรีนติ้ง เฮาส์ จำกัด

จัดพิมพ์โดย

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)

ชั้น ๓ อาคารสุขภาพแห่งชาติ ๘๘/๓๙ ถ.ติวานนท์ ๑๔

หมู่ ๔ ต.ตลาดขวัญ อ.เมือง จ.นนทบุรี ๑๑๐๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๘๓๒-๙๐๐๐ โทรสาร ๐-๒๘๓๒-๙๐๐๑-๒

เว็บไซต์ www.nationalhealth.or.th

<http://phpp.nationalhealth.or.th>

ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ
พุทธศักราช ๒๕๖๐

ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ
พุทธศักราช ๒๕๖๐

คำประกาศ

ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๖๐ จัดทำขึ้น
ภายใต้มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๗/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม
พ.ศ. ๒๕๖๐ มติที่ ๑๙๑/๒๕๖๐ เรื่อง การดำเนินงานพระสงฆ์กับ
การพัฒนาสุขภาพที่กำหนดให้ดำเนินการวัดส่งเสริมสุขภาพและ
ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ เพื่อเป็นกรอบและแนวทางการ
ส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ทั่วประเทศ ตามหลักการของธรรมนูญว่าด้วย
ระบบสุขภาพแห่งชาติ และเป้าหมายการขับเคลื่อนมติสมัชชาสุขภาพ
แห่งชาติ ๓ ประเด็นสำคัญ คือ พระสงฆ์กับการดูแลสุขภาพตนเอง
ตามหลักพระธรรมวินัย ชุมชนและสังคมกับการดูแลสุขภาพพระสงฆ์
ที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และบทบาทพระสงฆ์ในการเป็น
ผู้นำด้านสุขภาพของชุมชนและสังคม โดยยึดหลักการสำคัญ คือ
การใช้ทางธรรมนำทางโลก และมาตรการสำคัญในการดำเนินการ ๕ ด้าน
ได้แก่ ความรู้ ข้อมูล การพัฒนา การบริการสุขภาพ และการวิจัย
ที่จะนำไปสู่การส่งเสริมและสนับสนุนการดูแลสุขภาพพระสงฆ์
ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญาและ
ทางสังคม ตลอดจนการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพโดยก่อให้เกิด
ความเชื่อมโยงระหว่างวัดกับชุมชน ทำให้พระแข็งแรง วัดมั่นคง
ชุมชนเป็นสุข ภายใน ๑๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๙)

เพื่อให้เป็นไปตามมติมหาเถรสมาคมดังกล่าว คณะกรรมการด้าน
สาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม และสำนักงานพระพุทธศาสนา
แห่งชาติ (พศ.) ร่วมกับ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
(มจร.) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.) สำนักงานคณะกรรมการ
สุขภาพแห่งชาติ (สช.) กระทรวงสาธารณสุข (สธ.) สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักงานหลักประกันสุขภาพ
แห่งชาติ (สปสช.) และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จึงจัดทำ “ธรรมนูญสุขภาพ
พระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๖๐” ขึ้น โดยยึดหลักพระธรรมวินัย
และข้อมูลทางวิชาการเป็นฐาน ภายใต้หลักการมีส่วนร่วมและการเปิด
ช่องทางการรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน เพื่อให้ธรรมนูญ
สุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติสะท้อนเจตนารมณ์และพันธะร่วมกัน และเป็น
จุดอ้างอิงของพระสงฆ์ คณะสงฆ์ ชุมชน สังคม และหน่วยงานภาคี
ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ในการกำหนดทิศทางการปฏิบัติและยุทธศาสตร์
การดูแลและส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์และสังคมในอนาคต

คณะกรรมการฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ ได้ประชุมเมื่อวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน
พ.ศ. ๒๕๖๐ และมีมติเห็นชอบต่อ ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ
พุทธศักราช ๒๕๖๐ และได้เสนอต่อที่ประชุมมหาเถรสมาคมเมื่อวันที่
๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๐ เพื่อทราบแล้ว จึงขอประกาศธรรมนูญ
สุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๖๐ ตามท้ายประกาศนี้ เพื่อ
เป็นกรอบและแนวทางการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ในทุกระดับ และ
ส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำด้านสุขภาพของชุมชน
และสังคมต่อไป

*ประกาศ ณ วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๐
พระพรหมวชิรญาณ กรรมการมหาเถรสมาคม
ประธานคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์
เจ้าอาวาสวัดยานนาวา*

คำปรารภ

ความเกิด ความแก่ ความเจ็บป่วยและความตาย เป็นกระบวนการที่ดำเนินไปตามกฎของธรรมชาติ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “เรามีความแก่ ความเจ็บ และความตาย เป็นธรรมดาไม่อาจล่วงพ้นไปได้ ...” อย่างไรก็ตาม ความเจ็บป่วยและการดูแลสุขภาพก็เป็นสิ่งที่พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญ ดังพุทธพจน์ที่ว่า อโรคยา ปรมาลาภา ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ ดังนั้น เมื่อเจ็บป่วยก็ต้องดูแลรักษา รวมถึงป้องกันไม่ให้เกิดความเจ็บป่วย พระพุทธองค์ทรงให้ความสำคัญกับการมีสุขภาพแข็งแรง ทรงชี้แนะให้พุทธสาวกดำรงตนให้เป็นผู้มีโรคพาทน้อย รวมถึงการบริโภคปัจจัย ๔ เพื่อความเป็นผู้ไม่มีโรคเบียดเบียน ความดำรงอยู่แห่งอรรถภาพ ความเป็นอยู่ โดยผาสุกและอนุเคราะห์แก่การประพฤติพรหมจรรย์

พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเป็นผู้ออกจากเรือน ไม่เกี่ยวข้องกับเรือนแล้ว จึงจำเป็นที่จะต้องดูแลตนเองและดูแลพระสงฆ์ด้วยกันตามหลักพระธรรมวินัย ดังที่พระพุทธองค์ตรัสแนะนำไว้ว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย มารดาบิดาผู้จะพึงพยาบาลพวกเธอก็ไม่มี ถ้าเธอไม่พยาบาลกันเอง ใครเล่าจักพยาบาล ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ผู้ใดจะพยาบาลเรา ก็พึงพยาบาลภิกษุไข้เถิด ...”

“ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ^๑ พุทธศักราช ๒๕๖๐”
คือ ข้อตกลงร่วม หรือ กติกาที่เป็นเจตจำนงและพันธะร่วมของพระสงฆ์
คณะสงฆ์ ชุมชน สังคม และหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน
เพื่อเป็นกรอบและแนวทางการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ในทุกระดับ
และส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำด้านสุขภาพของ
ชุมชนและสังคม

พระสงฆ์ คณะสงฆ์ ชุมชน สังคม และหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง
ทุกภาคส่วน สามารถร่วมกันจัดทำธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ระดับ
พื้นที่อย่างบูรณาการและเป็นองค์รวมโดยไม่ขัดหรือแย้งกับธรรมนูญ
สุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๖๐ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ธรรมนูญนี้เรียกว่า “ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ
พุทธศักราช ๒๕๖๐”

ข้อ ๒ การประกาศใช้ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ
พุทธศักราช ๒๕๖๐ ให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๐

^๑ธรรมนูญ มาจาก ธรรม+มนุญ (ธมม+มนุญ) ซึ่งแปลว่า เป็นที่พอใจ
ของทุกฝ่าย เป็นที่ยุติของทุกฝ่าย สิ่งที่น่าพอใจโดยรวม สะท้อนการมี
ส่วนร่วมและเห็นร่วมกัน

นิยามศัพท์

ข้อ ๓ ในธรรมนูญนี้

คณะสงฆ์ หมายความว่า บรรดาพระภิกษุที่ได้รับบรรพชาอุปสมบทจากพระอุปัชฌาย์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

พระสงฆ์ หมายความว่า พระภิกษุที่ได้รับบรรพชาอุปสมบทอย่างถูกต้องตามพระธรรมวินัยและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ทั้งนี้ ในธรรมนูญฉบับนี้ ให้รวมถึงสามเณรด้วย

สหธรรมิก แปลว่า พระภิกษุและสามเณร ผู้ประพฤดิธรรมร่วมกัน ผู้อยู่ร่วมธรรมกัน

พระคิลานุปัฏฐาก คือ ผู้ปฏิบัติดูแลพระสงฆ์อาพาธ รวมทั้งการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การควบคุมโรค และการจัดการปัจจัยที่คุกคามสุขภาพของพระสงฆ์ด้วย

พระธรรมวินัย หมายความว่า ข้อควรปฏิบัติและข้อห้ามต่างๆ ที่แสดงและบัญญัติไว้ในพระไตรปิฎก ตลอดถึงพระคัมภีร์รุ่นหลัง มีอรรถกถา เป็นต้น

สุขภาพ หมายความว่า ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล (พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐)

สุขภาพะ หมายความว่า ภาวะที่บุคคลมีร่างกายแข็งแรง มีอายุยืนยาว มีจิตใจที่ดี มีความเมตตา กรุณา ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม ดำเนินชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ และใฝ่รู้ สามารถ “คิดเป็น ทำเป็น” มีเหตุมีผล อยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข การมีสุขภาพะเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างเป็นองค์รวม โดยเริ่มจากตนเอง ไปสู่ครอบครัว ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และอื่นๆ (ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๙)

ระบบสุขภาพ หมายความว่า ระบบความสัมพันธ์ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ (พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐)

ระบบหลักประกันสุขภาพ ตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๕ หมายความว่า การดำเนินการให้บุคคลมีความมั่นคงด้านสุขภาพ คือ มีกำลังกาย กำลังใจ กำลังสติปัญญา และกำลังสามัคคีคืออย่างเพียงพอในการสร้างสรรค์พัฒนาตนเอง ครอบครัว บุคคลในความดูแล ตลอดจนสังคมและประเทศชาติ ไม่เสียชีวิตหรือเจ็บป่วยก่อนกาลอันสมควร และได้รับการบริหารสุขภาพที่ได้มาตรฐานอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ โดยมีให้ความสามารถในการจ่ายหรือเงินในใดๆ มาเป็นอุปสรรคหรือมาทำให้บุคคลหรือครอบครัวใดๆ ลื่นเนื้อประดาตัวจากการบริหารสุขภาพนั้น (ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๙)

สุขภาพทางปัญญา หมายความว่า ภาวะของมนุษย์ที่มีความรู้ทั่ว ความรู้เท่าทัน และความเข้าใจ อย่างแยกแยะได้ในเหตุผลแห่งความดี ความชั่ว ความมีประโยชน์และความมีโทษ ซึ่งนำไปสู่ความมีจิตอันดีงาม และเอื้อเพื่อเพื่อแผ่ (ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๙)

ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ระดับพื้นที่ หมายความว่า กรอบ ทิศทาง หรือข้อตกลงร่วม หรือกรอบกติการ่วมที่พระสงฆ์ คณะสงฆ์ ชุมชน สังคม และหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ใช้เป็นกรอบ แนวทางในการพัฒนาสุขภาพในระดับพื้นที่ ซึ่งอาจเป็นประเด็นทาง สุขภาพเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ หรือทุกประเด็นในธรรมนูญสุขภาพ พระสงฆ์แห่งชาติ โดยหัวใจสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ คณะสงฆ์ วัด ชุมชน สังคม และหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ในการออกแบบ พัฒนา ขับเคลื่อน และทบทวนธรรมนูญสุขภาพ พระสงฆ์ระดับพื้นที่ร่วมกัน

หมวด ๑

ปรัชญาและแนวคิดหลักของธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ

ข้อ ๔ สุขภาวะของพระสงฆ์ คือ ภาวะที่เป็นสุขของพระสงฆ์ หมายถึง การมีสุขภาวะที่ดีของพระสงฆ์นั้นควรจะต้องพร้อมทั้ง ๔ มิติ คือ สุขภาวะทางกาย ทางจิต ทางสังคมและทางปัญญา อย่างเป็นรูปธรรม ตามหลักสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ คือองค์รวมแห่งระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย โดยองค์ประกอบทั้งหลายนั้นสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งเรียกว่าภาวนา ๔ ได้แก่ กายภาวนา (การพัฒนากาย) สีสภาวนา (การพัฒนาศีล) จิตตภาวนา (การพัฒนาจิตใจ) และปัญญาภาวนา (การพัฒนาปัญญา) ที่จะนำพระสงฆ์ไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี

ข้อ ๕ ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๖๐ มีแนวคิดหลักในการส่งเสริมให้พระสงฆ์ดูแลสุขภาพตนเองตามหลักพระธรรมวินัย ชุมชนและสังคมดูแลปฏิบัติจากพระสงฆ์ตามหลักพระธรรมวินัย และให้พระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นผู้นำด้านสุขภาวะของชุมชนและสังคม

ข้อ ๖ การขับเคลื่อนสุขภาวะพระสงฆ์ทั่วประเทศ เป็นหน้าที่ร่วมกันของทุกภาคส่วนในสังคม ใช้ทางธรรมนำทางโลก ครอบคลุมปัจจัย ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านข้อมูล ด้านการพัฒนา ด้านบริการสุขภาพ และสวัสดิการด้านการวิจัยและพัฒนาชุดความรู้ในรูปแบบต่างๆตลอดจนการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ โดยก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างวัดกับชุมชน ทำให้พระแข็งแรง วัดมั่นคง ชุมชนเข้มแข็งต่อไปในอนาคต

หมวด ๒

พระสงฆ์กับการดูแลสุขภาพตนเอง ตามหลักพระธรรมวินัย

ข้อ ๗ พระสงฆ์พึงมีความรอบรู้ด้านสุขภาพ การดูแลตนเองทั้งเรื่องอาหาร การรักษาสุขภาพ การมีกิจกรรมทางกาย สภาพแวดล้อม และการพักผ่อนอย่างเหมาะสม การฝึกฝนพัฒนาจิตและปัญญาเพื่อให้ความพร้อมต่อการทำหน้าที่ในฐานะผู้สืบทอดและเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างเต็มที่

ข้อ ๘ พระสงฆ์พึงดูแลสุขภาพจะอุปัชฌาย์ อาจารย์และสหธรรมิก ในขณะอาพาธ ด้วยการรักษาพยาบาล การดูแลอาหาร สภาพแวดล้อม และการพักผ่อนอย่างเหมาะสม เป็นต้น

ข้อ ๙ วัดพึงจัดระบบการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ กุฏิสงฆ์อาพาธ บนพื้นฐานของหลักพระธรรมวินัยที่เกื้อกูลต่อการฝึกฝนพัฒนาตนเอง และเอื้ออำนวยให้บรรลุป่าหมายแห่งสิทธิและหน้าที่ด้านสุขภาพทุกประการ

ข้อ ๑๐ วัดพึงจัดให้มีระบบและกลไกในการสร้างเสริมสุขภาพ การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และป้องกันปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพ และปัจจัยคุกคามสุขภาพภายในวัด โดยใช้มาตรการเชิงรุก ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม ตลอดถึงการประเมินและพัฒนาระบบและกลไกให้มีประสิทธิภาพ

ข้อ ๑๑ วัดพึงส่งเสริมให้พระสงฆ์มีความรู้ ความเข้าใจในระบบ บริการสาธารณสุขและชุดสิทธิประโยชน์ขั้นพื้นฐานในระบบหลักประกัน สุขภาพ เพื่อประโยชน์ในการดูแลสุขภาพตนเอง อุปัชฌาย์ อาจารย์ และสหธรรมิก

ข้อ ๑๒ คณะสงฆ์แต่ละระดับพึงให้การส่งเสริม และสนับสนุน ให้วัดในเขตปกครองได้พัฒนาศักยภาพในการดูแลและเสริมสร้าง สุขภาพพระสงฆ์ที่เฝ้าต่อพระธรรมวินัย ด้วยการจัดทำระบบฐานข้อมูล องค์ความรู้ กิจกรรมการพัฒนาสุขภาพในรูปแบบต่างๆ

ข้อ ๑๓ คณะสงฆ์พึงให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์ได้นำองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านสุขภาพตามหลักพระธรรมวินัยมาใช้ในการดูแลสุขภาพตนเอง อุปัชฌาย์ อาจารย์และสหธรรมิก

ข้อ ๑๔ คณะสงฆ์พึงส่งเสริมให้มีพระคิลานุปัฏฐาก เพื่อคอยดูแล และเสริมสร้างสุขภาพตนเอง อุปัชฌาย์ อาจารย์และสหธรรมิก ที่เฝ้า ต่อพระธรรมวินัย

หมวด ๓

ชุมชนและสังคมกับการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ ที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย

ข้อ ๑๕ ชุมชนและสังคมพึงตระหนักและใส่ใจในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ ด้วยปัจจัย ๔ ที่เอื้อต่อพระธรรมวินัยและเป็นประโยชน์ต่อสุขภาวะของพระสงฆ์

ข้อ ๑๖ รัฐพึงส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐทุกระดับ และภาคส่วนต่างๆในสังคม ร่วมกันรณรงค์ให้ผู้ผลิตและผู้ค้าอาหาร บิณฑบาตที่ช่วยสร้างเสริมสุขภาพ รวมถึงการถวายอาหารและน้ำปานะ ที่มีคุณค่าทางโภชนาการตามพระธรรมวินัย

ข้อ ๑๗ รัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้านสุขภาพ พึงส่งเสริมพัฒนาระบบบริการสาธารณสุขสำหรับพระสงฆ์ ในการเข้าถึงการบริการสาธารณสุขอย่างเป็นระบบ ครบวงจร มีประสิทธิภาพ และเหมาะสม

ข้อ ๑๘ รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พึงจัดชุดสิทธิประโยชน์ พื้นฐานในระบบหลักประกันสุขภาพ ที่ครอบคลุมการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การควบคุมโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสมรรถภาพแก่พระสงฆ์อย่างเป็นธรรมและเหมาะสม

ข้อ ๑๙ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน พึงสนับสนุนให้เกิด การดำเนินงานด้านการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การควบคุมโรค และการจัดการปัจจัยที่คุกคามสุขภาพของพระสงฆ์ โดยใช้งบประมาณ จากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับ ท้องถิ่นหรือพื้นที่ และแหล่งงบประมาณอื่นๆ

ข้อ ๒๐ รัฐพึงจัดให้มีระบบการตรวจสุขภาพ การตรวจคัดกรอง เพื่อค้นหาภาวะเสี่ยงต่อสุขภาพ และศักยภาพที่เอื้ออำนวยต่อการ สร้างเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ การสร้างเสริมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การให้การปรึกษาแนะนำและการให้ความรู้เพื่อสร้างเสริมสุขภาพ และป้องกันการเจ็บป่วยอย่างเป็นกรณีพิเศษและต่อเนื่อง

ข้อ ๒๑ รัฐพึงจัดให้มีสถานพยาบาล ให้ครอบคลุมทุกจังหวัด รวมทั้งพึงจัดให้มีอาสาสมัครสาธารณสุข และพระคิลาณุปุญฺฐาก ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่สำหรับดูแลและเสริมสร้างสุขภาพพระสงฆ์ ตามพระธรรมวินัย

ข้อ ๒๒ รัฐและภาคส่วนต่างๆ พึงส่งเสริมและสนับสนุนในการจัด สภาพแวดล้อม เพื่อให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ในการดูแลและเสริมสร้าง สุขภาพพระสงฆ์โดยชุมชนและสังคม ตามพระธรรมวินัยและกฎหมาย ที่เกี่ยวข้อง

ข้อ ๒๓ รัฐและภาคส่วนต่างๆ พึงส่งเสริมและสนับสนุนการ พัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านสุขภาพตามหลักพระธรรมวินัย และ บรรจุให้เป็นหลักสูตรของสถาบันการศึกษาสงฆ์และสถาบันการ ศึกษาทุกระดับ รวมทั้งสร้างระบบการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้เท่าทัน ด้านสุขภาพของพระสงฆ์อย่างต่อเนื่อง

ข้อ ๒๔ รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พึงจัดทำและพัฒนาระบบ ข้อมูลสารสนเทศสุขภาพพระสงฆ์ ที่เชื่อมโยงบูรณาการครอบคลุม สุขภาพในทุกมิติ

หมวด ๔

บทบาทพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำด้านสุขภาวะ ของชุมชนและสังคม

ข้อ ๒๕ สังคมและชุมชน พึงเปิดกว้างให้พระสงฆ์และคณะสงฆ์ เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างสุขภาวะในทุกมิติ รวมทั้งสิทธิและหน้าที่ ด้านสุขภาพของชุมชนและสังคม

พระสงฆ์และคณะสงฆ์ พึงส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนและสังคม เกิดการเรียนรู้และเข้าใจในเรื่องสุขภาพทางปัญญา และให้ความสำคัญ กับการเปิดพื้นที่ให้มีกิจกรรมหรือปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริม สุขภาพทางปัญญา ตั้งแต่เกิดจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต โดยพระสงฆ์ เป็นผู้นำหลักในการขับเคลื่อนให้เกิดผลรูปธรรมในวงกว้าง

ข้อ ๒๖ คณะสงฆ์แต่ละระดับพึงกำหนดนโยบาย มาตรการและ แผนงาน ให้วัดและพระสงฆ์มีบทบาทในการดูแลและเสริมสร้างสุขภาวะ ของชุมชนและสังคม

ข้อ ๒๗ คณะสงฆ์พึงใช้หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.) หรือแต่ละระดับ เครือข่ายพระสงฆ์เพื่อสังคม รวมถึงเครือข่ายองค์กร ทางพระพุทธศาสนาอื่นๆ เป็นกลไกในการบูรณาการหลักพุทธธรรม เพื่อขับเคลื่อนการดูแลและเสริมสร้างสุขภาวะของชุมชนและสังคม อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

ข้อ ๒๘ รัฐพึงส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐทุกระดับ และภาคส่วนต่างๆ ในสังคม ร่วมกันพัฒนาและจัดตั้งวัดส่งเสริมสุขภาพ เพื่อสนับสนุนให้เกิดกลไกการดูแลสุขภาพของชุมชนและสังคม โดยพระสงฆ์อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

ข้อ ๒๙ รัฐและชุมชนพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของวัด พระสงฆ์และคณะสงฆ์ ในการนำองค์ความรู้และภูมิปัญญาด้านสุขภาพตามหลักพระธรรมวินัย รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ มาใช้ในการดูแลและเสริมสร้างสุขภาพของชุมชนและสังคมอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

หมวด ๕

การขับเคลื่อนธรรมนุญสุภาพพระสงฆ์แห่งชาติ สู่การปฏิบัติ

ข้อ ๓๐ คณะสงฆ์พึงจัดให้มีกลไกระดับชาติ ที่มีผู้แทนจากองค์กร คณะสงฆ์ ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาของคณะสงฆ์ และภาคีเครือข่ายด้าน สุขภาพที่เกี่ยวข้อง ทำหน้าที่กำหนดทิศทาง บูรณาการ สนับสนุนให้เกิด การขับเคลื่อน ติดตาม และประเมินผลธรรมนุญสุภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๖๐ รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุนกลไกในระดับพื้นที่ ให้ทำหน้าที่ขับเคลื่อนธรรมนุญสุภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๖๐ สู่การปฏิบัติด้วย

ข้อ ๓๑ พระสงฆ์ คณะสงฆ์ ชุมชน สังคม และหน่วยงานภาคี ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ร่วมกันใช้ธรรมนุญสุภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๖๐ เป็นกรอบและแนวทางในการพัฒนาและขับเคลื่อน การดำเนินงานด้านสุขภาวะพระสงฆ์ ให้เกิดประสิทธิภาพและยั่งยืน

ข้อ ๓๒ พระสงฆ์ คณะสงฆ์ ชุมชน สังคม และหน่วยงานภาคี ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน สามารถจัดทำธรรมนุญสุภาพพระสงฆ์ระดับ พื้นที่ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับธรรมนุญสุภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๖๐ และเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

ข้อ ๓๓ คณะสงฆ์พึงจัดตั้งกองทุนระดับชาติเพื่อการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ โดยมีระบบการบริหารจัดการที่เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ทั้งนี้ พระสงฆ์ คณะสงฆ์ ชุมชน สังคม และหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องในแต่ละพื้นที่อาจจัดตั้งกองทุนระดับพื้นที่ได้

ข้อ ๓๔ รัฐและสถาบันวิชาการที่เกี่ยวข้อง พึงสนับสนุนให้เกิดการสร้างผลงานวิจัย องค์ความรู้และนวัตกรรม การจัดการความรู้ การสร้างเครือข่ายนักวิจัย เพื่อการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ ชุมชนและสังฆม รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพ พระสงฆ์ และแกนนำในการขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๖๐ สู่การปฏิบัติ

ข้อ ๓๕ รัฐพึงสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการสื่อสารข้อมูล ข่าวสาร และความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๖๐ ผ่านทุกช่องทางการสื่อสาร อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

ข้อ ๓๖ คณะสงฆ์พึงส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนา ศักยภาพของพระสงฆ์ในสถาบันการศึกษา ในการดูแลและเสริมสร้างสุขภาพ ตลอดถึงการขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๖๐ อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

ข้อ ๓๗ กลไกตามข้อ ๓๐ ต้องจัดทำรายงานประจำปี ผลการขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๖๐ เสนอมหาเถรสมาคม และพึงจัดกระบวนการแบบมีส่วนร่วมเพื่อติดตามผล และทบทวนธรรมนูญอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ พึงจัดให้มีการทบทวนธรรมนูญฉบับนี้อย่างน้อยทุก ๕ ปี

ภาคผนวก

คำศัพท์ด้านสุขภาพที่ควรรู้ ในธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๖๐

ปัจจัยสร้างเสริมสุขภาพ หมายความว่า ปัจจัยต่างๆ ที่ดีต่อสุขภาพ เช่น น้ำดื่มสะอาด อาหารที่ปลอดภัย สิ่งแวดล้อมที่ดี บ้าน และชุมชนที่ดี การมีข้อมูลข่าวสารและความรู้ด้านสุขภาพที่ถูกต้อง (ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๙)

ปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพ (Health risk factors) หมายความว่า ปัจจัยที่เพิ่มโอกาสของการเกิดโรคและผลกระทบต่อสุขภาพ ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ภาวะไขมันในเลือดสูง ภาวะน้ำตาลในเลือดสูง ภาวะโรคอ้วน การบริโภคบุหรี่ยาสูบ และสารเสพติด (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ทิศทาง เป้าหมาย และยุทธศาสตร์ ระยะ ๑๐ ปี พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๖๔)

ปัจจัยที่คุกคามสุขภาพ (Health threats) หมายความว่า ปัจจัยภายนอกที่เพิ่มโอกาสของการเกิดโรคและผลกระทบต่อสุขภาพ ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การมีมลพิษสิ่งแวดล้อมสูง ภาวะโลกร้อน (ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๙)

การป้องกันโรค หมายความว่า การกระทำหรืองดกระทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อไม่ให้เกิดการเจ็บป่วยหรือเป็นโรคและการป้องกันไม่ให้เกิดกลับเป็นซ้ำในกรณีที่หายจากการเจ็บป่วยหรือเป็นโรคแล้ว สามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ระดับ คือ การป้องกันก่อนการเกิดโรคหรือก่อนการเจ็บป่วย การป้องกันโรคในระยะที่เกิดโรคหรือเจ็บป่วยขึ้นแล้ว และการป้องกันโรคและฟื้นฟูสมรรถภาพเมื่อหายจากการเจ็บป่วยแล้ว (ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๙)

การควบคุมโรค หมายความว่า การควบคุมโรคระบาด โรคไม่ติดต่อ โรคติดต่อ โรคติดต่ออันตรายต่างๆ รวมทั้งโรคที่เกิดจากการปนเปื้อนของสารต่างๆ ในสิ่งแวดล้อมและอาหาร และโรคอื่นๆ ที่สามารถลดความสูญเสียสุขภาพ ชีวิต และทรัพยากรได้หากมีการตรวจพบแต่เนิ่นๆ (ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ หมายความว่า องค์ความรู้ ความคิด ความเชื่อ และความชำนาญในการดูแลสุขภาพโดยอาศัยความรู้ที่ได้สั่งสม ถ่ายทอด และพัฒนาสืบต่อกันมาในท้องถิ่น ซึ่งรวมถึง การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือกอื่นที่ประชาชนและชุมชนใช้ในการดูแลสุขภาพอย่างสอดคล้องกับท้องถิ่นนั้นๆ ด้วย (ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๙)

กิจกรรมทางกาย หมายถึง การเคลื่อนไหวของร่างกาย โดยกล้ามเนื้อและกระดูกที่ทำให้เกิดการเผาผลาญพลังงาน (องค์การอนามัยโลก)

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.) หมายถึง หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลแห่งราชอาณาจักรซึ่งมีวัดตั้งอยู่ มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมและสร้างสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์แก่ประชาชน ๘ ด้าน อันได้แก่ ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม ด้านสุขภาพอนามัย ด้านสัมมาชีพ ด้านสันติสุข ด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม และด้านสามัคคีธรรม

กองทุน หมายความว่า กองทุนที่จัดตั้งเพื่อการดูแลเสริมสร้าง สุขภาวะ การป้องกันโรค การฟื้นฟู สมรรถภาพ และการรักษาพยาบาลระดับปฐมภูมิที่จำเป็นต่อสุขภาพและการดำรงชีวิตของ พระสงฆ์ตามพระธรรมวินัย โดยการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ คณะสงฆ์ ชุมชน สังคม และหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ซึ่งได้จาก เงินสมทบจากสมาชิก เงินอุดหนุนจากรัฐ เงินบริจาค และเงินดอกผล อันเกิดจากกองทุน

วัดส่งเสริมสุขภาพ หมายความว่า วัดที่มีการบริหารจัดการวัด ให้เอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพ และพัฒนาอนามัยสิ่งแวดล้อม ของบุคลากร ของวัด ประชาชน และชุมชน (ปรับปรุงจากนิยามของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข)

สสส
สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ
กระทรวงสาธารณสุข

สปสช.
สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

จัดพิมพ์โดย สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ
ชั้น ๓ อาคารสุขภาพแห่งชาติ ๔๘/๓๙ ถ.ติวานนท์ ๑๔
หมู่ที่ ๔ ต.ตลาดขวัญ อ.เมือง จ.นนทบุรี ๑๑๐๐๐
โทรศัพท์ ๐-๒๘๓๒-๙๐๐๐ โทรสาร ๐-๒๘๓๒-๙๐๐๑-๒
อีเมลล์ nationalhealth@nationalhealth.or.th
เว็บไซต์ www.nationalhealth.or.th